

gróf Apponyi Albert beszéde

1920. január 16.

Hanganyag a Kossuth Rádióban: <https://mediaklikk.hu/kossuth-radio/cikk/2020/01/16/radioszinhaz-tortnelmi-beszede-a-kossuth-radioban-igy-hangzott-100-eve-apponyi-grof-trianoni-beszede>

Igen tisztelt Elnök Úr, Uraim!

Engedjék meg, hogy még egyszer megköszönjem, hogy alkalmat adtak nekünk álláspontunk kifejtésére. Tulajdonképpen a kérdés megvitatását szerettem volna elérni, mert nézetem szerint ez az egyedüli eszköz, amely bennünket a megértéshez és az előttünk fekvő szövevényes kérdések helyes megismeréséhez vezethet. Minthogy azonban a Legfelsőbb Tanács e tekintetben már kinyilvánította akaratát, meg kell ez előtt hajolnom. Elfogadom tehát a kész helyzetet, és hogy idejüket túlságosan igénybe ne vegyem, egyenesen a tárgyra térek. Tegnap óta a helyzet számunkra megváltozott: hivatalosan tudomásunkra hozták a békefeltételeket. Érzem a felelősség roppant súlyát, amely reám nehezedik abban a pillanatban, amikor Magyarország részéről elsőnek kell szólnom ezekről a feltételekről. De tétovázás nélkül nyíltan kimondom, hogy a békefeltételek, úgy, amint Önök szíveskedtek azokat nekünk átnyújtani, hazám számára lényeges módosítások nélkül elfogadhatatlanoknak látszanak. Tisztán látom azokat a veszélyeket és bajokat, amelyek a béke aláírásának megtagadásából származhatnak. Mégis, ha Magyarország abba a helyzetbe állíttatnék, hogy választania kellene ennek a békének az elfogadása vagy aláírásának visszautasítása között, úgy tulajdonképpen azt a kérdést kellene feltennie magának: legyen-e öngyilkos azért, hogy ne haljon meg. Szerencsére még nem tartunk itt. Önök felszólítottak bennünket, hogy tegyük meg észrevételeinket. Ezek közül egynéhányat már a békefeltételek átvétele előtt bátorkodtunk eljuttatni Önökhöz. Biztosak vagyunk abban, hogy Önök a már átnyújtott és a jövőben átnyújtandó megjegyzéseinket a helyzet súlyossága által megkövetelt komolysággal és lelkiismeretességgel fogják áttanulmányozni. Reméljük tehát, hogy meg fogjuk győzni Önöket. Reméljük ezt annál is inkább, mert sem ma, sem később nem áll szándékunkban érzelmeinket kitergetni, vagy kizárólag az általunk védelmezendőnek ítélt érdekek szempontjait képviselni. Olyan közös

álláspontot keresünk, amely a kölcsönös megértést lehetővé teszi. És, Uraim, ezt az álláspontot már megtaláltuk. Ez a nemzetközi igazságosságnak, a népek szabadságának nagy eszméje, amelyet a Szövetséges Hatalmak oly fennen hirdettek, továbbá a béke, a stabilitás és az európai újjáépítés nagy, közös érdekei. Ezeknek az elveknek és érdekeknek szempontjából vizsgáljuk meg a nekünk felajánlott béke feltételeit. Mindenekelőtt nem titkolhatjuk el megdöbbenésünket a békefeltételek mérhetetlen szigorúsága miatt. E megdöbbenés könnyen magyarázható. A többi háborút viselő nemzettel, Németországgal, Ausztriával és Bulgáriával kötött béke feltételei mindenestre szintén szigorúak. De közülük egyik sem tartalmazott olyan, a nemzet létét érintő területi változtatásokat, mint azok, amelyeket nekünk akarnak megszabni. Magyarország számára ez azt jelentené, hogy elveszíti területének kétharmad és népességének majdnem kétharmad részét, és hogy a megmaradt Magyarországtól megvonják a gazdasági fejlődés majdnem összes feltételeit. Mert az ország e szerencsétlen középső része, elszakítva periferiáitól, meg lenne fosztva szén-, érc- és sóbányának legnagyobb részétől, épületfájától, olajától, földgázforrásaitól, munkaerejének jó részétől, alpesi legelőitől, amelyek marhaállományát táplálták; ez a szerencsétlen középső rész, mint mondtam, meg lenne fosztva a gazdasági fejlődés minden forrásától és eszközétől ugyanakkor, amikor azt kívánják tőle, hogy többet termeljen. Ily nehéz és rendkívüli helyzetet látva, felmerül a kérdés, hogy a fent említett elvek és érdekek mely szempontja váltotta ki ezt a különleges szigorúságot Magyarországgal szemben?

Talán ítélethozatal lenne ez Magyarország ellen? Önök, Uraim, akiket a győzelem a bírói székhez juttatott, Önök kimondották egykori ellenségeiknek, a Központi Hatalmaknak a bűnösségét és elhatározták, hogy a háború következményeit a felelősökre hárítják. Ám legyen! De ez esetben a megtorlásnak, úgy vélem, arányban kellene állnia a bűnösség mértékével, és mivel Magyarországot sújtják a legszigorúbb és már a létét is veszélyeztető feltételekkel, azt lehetne hinni, hogy az összes nemzetek közül éppen Magyarországot tekintik a legbűnösebbnek. Uraim! Anélkül, hogy e kérdés részleteibe bocsátkoznék, hiszen ezt benyújtandó okmányaink fogják megtenni, mindenekelőtt úgy vélem, hogy ezt az ítéletet nem lehet kimondani oly nemzet fölött, amely abban a pillanatban, amidőn a háború kitört, nem bírt teljes függetlenséggel és csak részleges befolyást gyakorolhatott az Osztrák–Magyar Monarchia ügyeire, és amely nemzet ezt, mint a legutóbb

nyilvánosságra hozott okmányok bizonyítják, fel is használta arra, hogy helytelenítse azokat a lépéseket, amelyeknek a háborút elő kellett idézniök. Nem hiszem továbbá, hogy ítélettel állunk szemben, mert hiszen az ítélet oly eljárást tételez fel, amelyben a felek egyforma körülmények között hallgattatnak meg, és egyforma lehetőséget kapnak érveik kifejtésére. Márpedig Magyarországot mindaddig nem hallgatták meg; lehetetlen tehát, hogy a békefeltételek ítélet jellegével bírjanak. Vagy talán a nemzetközi igazságosság elvének oly alkalmazásáról van szó, amelynek célja a poliglott államalakulatok helyett, amelyek közé Magyarország is tartozik, oly új alakulatokat létrehozni, amelyek igazságosabban oldják meg a területi kérdést a különböző nemzetiségek között, és amelyek hatásosabban biztosítják azok szabadságát? Ha a tényeket tekintem, úgy kénytelen vagyok kételkedni abban, hogy ezeknek a megoldásoknak ez lenne az indítéka. Mindenekelőtt a Magyarországtól elszakítandó 11 000 000 léleknek 35%-a magyar, ami három és fél milliót jelent akkor is, ha a ránk nézve legkedvezőtlenebb számítást vesszük is alapul. Van köztük még körülbelül egy és egynegyed millió német, ami a magyarság százalékszámával együtt az egésznek 45%-át jelenti. Ezekre nézve a nemzetiségi elv ilyen alkalmazási módja nem előnyt, hanem a szenvedések sorát jelentené. Ha feltesszük tehát – amitől távol állok –, hogy a nemzetiségi elv alkalmazása a fennmaradó 55%-ra nézve előnyösebb állapotot teremtené, mint a történelmi Magyarországon, még mindig az elszakítandó népesség majdnem felére nézve ez az elv nem vonatkozhatik, vagy ha vonatkozik, úgy fordított értelemben. Márpedig, úgy vélem, ha elvekről van szó, úgy azokat egyenlő módon kell alkalmazni mindazokra, akiket a szerződés rendelkezései érintenek. Menjünk azonban tovább és tekintsük a Magyarország romjain megnövekedett államokat. Megállapíthatjuk, hogy nemzetiségi szempontból ezek is éppen úgy vagy talán még inkább megosztottak lesznek, mint az egykori Magyarország. Nem célozom Önöket, Uraim, kifárasztani azoknak az adatoknak felsorolásával, amelyeket az e kérdésben benyújtandó okmányaink különben is tartalmazni fognak. Addig is azonban, amíg ezeket megismerhetik, kérem Önöket, fogadják el állításaimat, hogy követhessék következtetéseimet, amelyeket levezetni bátor leszek. Nem látom be, hogy a nemzetiségi elv, a nemzeti homogenitás elve nyerne ezen feldarabolás által. Egyetlen következménye volna ennek, amelyet bátor leszek megemlíteni anélkül, hogy bárkivel szemben is támadó szándékom lenne.

Csak egyszerűen megállapítani kívánom azt a tény, hogy e következmény a nemzeti hegemoniának átruházása lenne oly nemzetiségekre, amelyek jelenleg többnyire alacsonyabb kulturális fokon állanak. Következtetésem igazolására egy pár számadatot idézek. A magyarságnál az írni és olvasni tudók arányszáma megközelíti a 80%-ot; a magyarországi németeknél a 82%-ot; a románoknál a 33%-ot; a szerbeknél az 59 és egynéhány tizedet, majdnem a 60%-ot. Ha a felsőbb társadalmi osztályokat tekintjük és számításba vesszük azokat, akik gimnáziumot végeztek és letették azt a vizsgát, amelyet Franciaországban a baccalauréat-nak neveznek, úgy megállapíthatjuk, hogy a magyarok arányszáma azok között, akik ily tanulmányokat végeztek és az érettséginek megfelelő képzettséget értek el, 84%, jóllehet a magyarok az összes népességnek csak 54,5%-át teszik; a románok arányszáma az ily tanulmányokat végzettek között 4%, pedig az egész népességnek 16%-át alkotják; a szerbeké 1%, jóllehet számuk az egész népesség 2,5%-a. Ismétlem, hogy ez a megjegyzésem nem bír senkivel szemben bántó éllel. Ennek a helyzetnek egyedüli oka, hogy ezek a szomszédos népek történelmük szerencsétlen eseményei folytán későbbben léptek be a civilizált nemzetek családjába, mint mi. A tény azonban tagadhatatlan. Nézetem szerint azonban a nemzeti hegemoniának egy alacsonyabb kulturális fokra való átruházása nem közömbös az emberiség nagy kulturális érdekei szempontjából. Ebben az irányban már most vannak bizonyítékaink. Szomszédaink, akik igényt tartanak területünk egy részére, már legalább egy éve hatalmukba kerítették azokat; a fegyverszüneti szerződés értelmében joguk volt ezeknek a területeknek katonai megszállására, de ők kisajátították a kormányzás egész gépezetét. Ennek látjuk már a következményeit. Külön okmányban fogjuk bemutatni, hogy ez alatt az egy év alatt mily nagy kulturális értékek romboltattak le. Látni fogják, Uraim, ezekben az okmányokban, hogy két egyetemünk, amelyek a kultúra legmagasabb fokán állanak, a kolozsvári, a magyar kultúra egyik régi székhelye és az újabb keletű pozsonyi egyetem, tönkretétettek. A tanárok elűzettek, és szeretném, ha megtudnák Önök, hogy kiket ültettek a helyükbe. Felhívom Önöket, hogy küldjenek ki tudósokból állandó bizottságokat, hogy a való helyzetet megismerjék, és hogy az összehasonlítást megtehessék. Lehetetlen, hogy ezek az egyetemek és ezek a fakultások, amelyek történelme a messze múltba nyúlik, így eltűnjenek, és bárkik által felváltassanak. Az újonnan jöttek nem képesek pótolni ezeket a nagyszerű kulturális alkotásokat. Hasonló a helyzet az egész közigazgatási gépezet és az oktatói testület mindegyik foka tekintetében. A románok által megszállott

területeken máris több mint kétszáz ezer gyermek az utca porában nevelődik a tanítóihiány folytán, mivel a magyar tanítók kiutasítottak, és pótolni őket nem bírják. Uraim! Azt hiszem, hogy az emberiség nagy érdekei szempontjából nem lehet sem közömbösen, sem megelégedettséggel szemlélni azt a körülményt, hogy a nemzeti hegemonia oly nemzetiségekre száll át, amelyek ha a legjobb reményekkel kecsegtetnek is a jövőre nézve, de ma még a kultúra alacsony fokán állanak. Láttuk már, hogy nem ítélethozatalból eredhet az a szigor, amellyel Magyarországot sújtják. Láttuk, hogy a nemzetiségi elv sem nyerne ezáltal semmit. Talán akkor oly szándékkal állunk szemben, amely a népek szabadságának eszméjét követi?

Úgy látszik, hogy ennek a szándéknak kiinduló pontja az a feltevés, amely szerint Magyarország idegen nyelvű lakosai szívesebben tartoznának oly államhoz, amelyben az államfenntartó elemet fajrokonai alkotják, mint Magyarországhoz, ahol a magyar hegemonia érvényesül. Ez azonban csak feltevés, és ha a feltevések útjára lépünk, úgy bátor vagyok megjegyezni, hogy e feltevés fordított értelemben alkalmazható arra a 45% magyarra és németre, akik most új államokhoz csatoltatnak, és kikerül ugyanilyen joggal feltehető, hogy szívesebben maradnának a magyar állam polgárai. Ez az okoskodás nem jelentene mást, minthogy az előnyöket a másik oldalra helyezzük. De miért induljunk ki sejtésekből, és miért alapozzunk feltevésekre, amikor a valóság megállapítására rendelkezésünkre áll egy nagyon egyszerű, de egyetlen eszköz, amelynek alkalmazását hangosan követeljük, hogy e kérdésben tisztán lássunk. És ez az eszköz a népszavazás. Amidőn ezt követeljük, hivatkozunk a Wilson elnök úr által oly kiválóan szavakba öntött nagy eszmére, amely szerint semmilyen emberi csoport, az államok lakosságának egyetlen része sem helyezhető akarata, megkérdezése nélkül, mint valami marhanyáj egy idegen állam fennhatósága alá. Ennek a nagy eszmének nevében, amely különben axiómája a józan észnek és a közmorálnak, követeljük a népszavazást hazánk azon részeire vonatkozólag, amelyeket tőlünk most elszakítani akarnak. Kijelentem, hogy előre alávetjük magunkat a népszavazás eredményének, bármi legyen is az. Természetesen követeljük, hogy a népszavazás olyan körülmények között tartassék meg, hogy annak szabadsága biztosítva legyen. A népszavazás annál is inkább szükséges, mivel a Nemzetgyűlés, amely végső fokban hivatott a javasolt békefeltételek fölött dönten, csonka lesz. A megszállt területek lakói nem lesznek itt képviselve. Márpedig nincsen olyan kormány vagy Nemzetgyűlés, amely jogi vagy

erkölcsi szempontból jogosult volna dönteni azoknak sorsa fölött, akik ott képviselve nincsenek. Különben a békeszerződés e tekintetben oly kifejezéseket tartalmaz, amelyekben e nehézség sejtelve rejlik. „Magyarország a maga részéről lemond, amennyiben számot tarthatna...”; ezek körülbelül a békeszerződés szavai. Valóban nem érezzük magunkat feljogosítva oly határozatok hozatalára, amelyek akár jogi, akár morális kötelezettségeket rónának a lakosságnak arra a részére is, amely a Nemzetgyűlésben képviselve nem lesz. Még egyszer mondom, hogy alapjában véve ez a fő kívánságunk, amelyet a békekonferencia elé terjesztünk. Ha egykori területünk, a történelmi Magyarország érdekében felhozandó érveink az Önök szemében nem lesznek eléggé döntőek, úgy azt javasoljuk, hogy kérdezzék meg az érdekelt népeket. Előre is alávetjük magunkat ítéletüknek. Ha pedig mi ezt az álláspontot foglaljuk el, és ha ellenfeleink követeléseiket és aspirációikat nem merik a nép ítélete elé bocsátani, úgy vajon kinek a javára szól a föltevés? Még egy szempontból vehetjük tekintetbe a népek önrendelkezési jogát. Megkockáztatható volna az az állítás, hogy talán a nemzeti kisebbségek jogai hatásosabban lennének biztosítva az új államok területén, mint ahogyan Magyarországon voltak. Ez alkalommal nem akarok hivatkozni Önök előtt arra a perre, amelyet Magyarország ellen szándékoztak indítani a nem magyar fajok állítólagos elnyomása miatt. Csak annyit mondhatok Önöknek, hogy nagyon örülnénk, ha a tőlünk elszakított területeken magyar testvéreink ugyanazon jogoknak és előnyöknek birtokában lennének, amelyekkel Magyarország nem magyar ajkú polgárai bírtak.

Erre a kérdésre még lesz alkalmunk visszatérni. Ebben a pillanatban nem vagyok hivatva erről beszélni, már csak azért sem, mivel nem állnak rendelkezésemre a nélkülözhetetlen okmányok. De kész vagyok bármikor és bárkivel szemben e kérdést behatóan megvitatni. Állíthatom azonban, hogy ha az egykori Magyarország nemzetiségi politikája ezerszer rosszabb lett volna, mint ahogy azt legelkeseredettebb ellenségeink állították, még akkor is jobb annál a helyzetnél, amelyet szomszédaink és csapataik a megszállt területen teremtettek. Elő fogunk terjeszteni, Uraim, egy egész sorozat okmányt, különösen azokra a tényekre vonatkozólag, amelyek Erdélyben történtek. Szigorúan megvizsgáltuk az összes jelentéseket, amelyek e tekintetben beérkeztek, és jóllehet ezeknek az okmányoknak hitelességét az erdélyi három keresztény egyház, a katolikus, kálvinista és az unitárius egyház vezetői erősítik, mégsem kívánjuk – nem kívánhatjuk –, hogy pusztá

állításunknak hitelt adjanak, mert deklarációkkal szemben állíthatók más deklarációk. Kérjük azonban Önöket, hogy vizsgálják meg a helyszínén a történeteket, küldjenek ki a végső döntés előtt a helyszínre szakemberekből álló bizottságot, hogy meggyőződhesse nekünk arról, mi történik az említett területen. Egyedül mi követeljük, Uraim, hogy a helyzetet borító homály eloszlattassék, egyedül mi törekszünk oly döntésekre, amelyek a kérdés teljes ismeretéből fakadnak. Kérjük még továbbá azt is, hogy abban a végső esetben, ha területi változtatásokat fognak reánk kényszeríteni, a nemzeti kisebbségek jogainak védelme hatásosabban és részletesebben biztosíttassék, mint azt a nekünk átnyújtott békejavaslat tervbe veszi. A mi meggyőződésünk szerint a tervbe vett biztosítékok teljességgel elégtelenek. Erősebb biztosítékokat kívánunk, amelyeket a Magyarország területén megmaradó idegen ajkú lakosokkal szemben mi is teljes mértékben készek vagyunk alkalmazni. E tekintetben meghatalmazottjaikkal már teljes egyetértésre jutottunk. Azt hisszük azonban, hogy szomszédainknál erőteljesebb biztosítékok elérése nehézségekbe fog ütközni, mert hiszen elfogultságuk fajtestvéreikkel szemben jóval nagyobb a mienknél. A jelenlegi tapasztalatok is azt mutatják számunkra, hogy e kérdésben szívós ellenállásra fogunk találni. A román csapatoknak a demarkációs vonalra való visszavonása tekintetében, amelyet több ízben kértünk, és amelyet kormányunk a béke delegáció Párizsba való kiküldésének feltételévé tett, a Szövetséges Hatalmak oly erélyesen léptek fel a román kormánynál, hogy lehetetlennek látszott, hogy a románok ne teljesítsék a Szövetséges Hatalmak követelését. És mégis így történt. Azt hiszem megértik tehát, Uraim, aggodalmainkat testvéreinket illetőleg, ha ők ezen idegen uralom alá kerülnének. Sorra vettem, Uraim, az elveket, amelyek a békefeltételek megállapításánál számba jöhetnek és megállapíthatom, hogy nem tudtam a nemzetközi igazságosság, a nemzetiségi és a népek szabadsága elvének oly alkalmazását megtalálni, amely a nekünk felajánlott béke indítóokait kellőleg megvilágította volna. Talán a fejtegetéseim bevezetésében már említett érdekek, a béke nagy érdekei, az állandóság és Európa rekonstrukciója sugallták őket? Uraim! A magyar probléma az általános problémának nem olyan kicsiny része, mint azt a statisztika nyers számaiból következtetni lehetne. Ez a terület, amely Magyarországot alkotja, és amely jogilag ma is Magyarország, századokon át rendkívül fontos szerepet játszott Európában, különösen Közép-Európában a béke és a biztonság fenntartása tekintetében. A magyar honfoglalást és a magyaroknak a keresztény hitre való áttérését megelőző évszázadokban hiányzott itt a nyugalom és

a biztonság. Közép-Európa a legkülönbözőbb barbár népek támadásainak volt kitéve. A biztonság csak attól a pillanattól fogva állt fenn, amikor a magyar védővonal kialakult. Az állandóság és a béke általános érdekei szempontjából rendkívül fontos, hogy a zavarok kelet-európai fő fészke ne nyerjen tért és ne terjeszkedjék ki Európa szívéig.

Miután a török megszállás a Balkán-félszigeten megakasztotta a történelmi fejlődést, az egyensúly ott még mindig nem állt helyre. Adja az Ég, hogy ez mielőbb bekövetkezzen. De ma rendkívül fontos, hogy e zavarok, amelyek Európa békéjét oly sokszor háborították meg, és amelyek bennünket már több ízben a háború küszöbére sodortak, onnan ne terjedhessenek tovább. A történelmi Magyarország töltötte be ezt a feladatot, az egyensúly és a stabilitás állapotának fenntartását, biztosítva így Európa békéjét a keletről fenyegető közvetlen veszedelmekkel szemben. Ezt a hivatását tíz századon át töltötte be és erre egyedül organikus egysége képesítette. Idézem a nagy francia geográfusnak, Reclus Elisée-nek szavait, amelyek szerint ez az ország oly tökéletes földrajzi egység, amely Európában egyedül áll. Folyóik és völgyeik rendszere, amelyek a határokról kiindulva a középpont felé törekszenek, oly egységet alkotnak, amely csak egységes hatalom által kormányozható. Részeinek gazdasági összefüggése szintén a legteljesebb, miután a közép hatalmas mezőgazdasági üzemet alkot, a szélek pedig tartalmazzák mindazt, amire a mezőgazdaság fejlődése szempontjából szükség van. A történelmi Magyarország tehát Európában egyedülálló természetes földrajzi és gazdasági egységgel rendelkezik. Területén sehol sem húzhatók természetes határok, és egyetlen részét sem lehet elszakítani anélkül, hogy a többiek ezt meg ne szenvedjék. Ez az oka annak, hogy a történelem tíz századon át megőrizte ezt az egységet. Önök visszautasíthatják a történelem szavait, mint elvet, egy jogi konstrukció megépítésénél, de a történelem tanúságát, amelyet az ezer éven át hangoztatott, figyelembe kell venniük. Nem a véletlen, hanem a dolgok lényege nyilvánul meg ebben. Magyarország az organikus egység minden feltételével rendelkezik, egyetlen kivéve, és ez a faji egység. De mint az imént mondtam, azok az államok, amelyeket a békeszerződés értelmében Magyarország romjain építenének fel, szintén nem rendelkeznenek a faji egységgel – az egység egyetlen olyan elvével, amely Magyarországnak nincs meg –, s hozzáteszem, hogy az egység egyetlen alapjával sem fognak bírni. Az alakítandó új államok átvágnák a földrajz

természetes határait, megakadályoznák a hasznos belső vándorlást, amely a munkást a kedvezőbb munkaalkalmak felé irányítja; megszakítanák a tradíció fonalait, amelyek a századokon át együtt élőket közös mentalitásban egyesítették, akik ugyanazon eseményeket, ugyanazt a dicsőséget, fejlődést és ugyanazokat a szenvedéseket élték át. Nem jogosult-e tehát a félelmünk, hogy itt az állandóságnak kipróbált oszlopa helyett a nyugtalanságnak újabb fészkei fognak keletkezni? Nem szabad magunkat illúziókban ringatnunk. Ezeket az új alakulatokat az irredentizmus aknázná alá, sokkal veszedelmesebb formában, mint azt egyesek Magyarországon fölfedezni vélték. Ez a mozgalom, ha létezett is Magyarországon a műveltebb osztály egy részénél, a nép nagy tömegeit sohasem hatotta át. Az új alakulatokat azonban oly nemzetek irredentizmusa aknázná alá, amelyek nemcsak idegen hatalom uralmát éreznék, de az övéknél alacsonyabb kultúrájú nemzet hegemoniáját is. És itt organikus lehetetlenséget kell megállapítanunk. Mindenesetre feltételezhetjük, hogy még egy magasabb kulturális fokon álló nemzetiségi kisebbség is képes a hegemonia gyakorlására egy alacsonyabb fokon álló többséggel szemben, de hogy egy alacsonyabb kulturális fejlettséggel bíró kisebbség, vagy egy igen csekély többség hegemoniával bírhatson, elérhesse egy magasabb kulturális fokot elért nemzetiség önkéntes alárendelődését és morális asszimilációját, ez, Uraim, organikus lehetetlenség.

Előszertettel vádolnak meg bennünket azzal a szándékkal, hogy a kérdések nekünk nem tetsző elintézését erőszakkal fogjuk megváltoztatni. Távol állunk, Uraim, az ilyen esztelen tervektől. Mi reményeinket az igazságnak és azoknak az elveknek morális erejére alapítjuk, amelyekre támaszkodunk, és amit nem tudunk elérni ma, annak megvalósulását a Népek Szövetségének békés akciójától várjuk, amelynek egyik feladata lesz orvosolni azokat a nemzetközi helyzeteket, amelyek a béke fennmaradását veszélyeztethetnék. Ezt kijelentem, nehogy szavaimban gyerekes és fölösleges fenyegetést lássanak. De kijelentem azt is, Uraim, hogy olyan mesterséges rendelkezésekkel, mint amilyeneket a békeszerződés tartalmaz, Európának ebben az általános béke szempontjából oly fontos és sokat szenvedett részében nem lehetséges békés politikai helyzetet teremteni. Közép-Európát a keletről jövő veszedelmekkel szemben egyedül a történelmi magyar terület stabilitása tudja megőrizni. Európának szüksége van gazdasági rekonstrukcióra. A gazdasági fejlődést azonban az új alakulatok bizonyára meg fogják gátolni. Ez a körülmény a

megmaradt Magyarországon szükségképpen be fog következni. De hasonló lesz a helyzet az elszakított részeken is. Ugyanez fog történni az elszakított területeken is, annál az egyszerű ténynél fogva, hogy alacsonyabb minőségű igazgatás alá, egy alacsonyabb kulturális fokon álló rezsim alá kerülnek, s el lesznek választva ennek az organikus egységnek többi részeitől, amelyekkel együtt pedig újból virágzásnak indulhatnak, de nélkülük a stagnálásra, vagy valószínűleg a visszaesésre vannak kárhóztatva. Európának szüksége van szociális békére. Önök jobban ismerik azokat a veszélyeket, amelyek ezt a békét fenyegetik. Önök jobban tudják, mint én, hogy a háború következményei megzavarták és egyensúlyából vetették ki a gazdasági élet szellemét és feltételeit. A múlt szomorú tapasztalatiból tudjuk, hogy a felforgató elemek sikerei mind annak a következményei, ami aláásta a társadalom morális erejét, tehát mindannak, ami meggyöngítette a nemzeti érzést, de mindenekelőtt a munkanélküliség okozta szenvedéseknek. Ha Európának ebben a részében, amely nagyon közel van a bolsevizmus még mindig égő tűzfészkéhez, Önök megnehezítik a munka feltételeit, megnehezítik a termelőmunka újból való megkezdését, ezáltal súlyosbítják a társadalmi békét fenyegető veszélyeket. A járványok, különösen a morális járványok ellen minden torlasz hatástalan. Mindezekkel a teóriákkal szemben Önök felhozhatják mint döntő tényezőt a győzelmet és a győzők jogait. Elismerjük ezeket, Uraim. Elég reálisan gondolkozunk politikai kérdésekben, hogy ezzel a tényezővel kellőképpen számoljunk. Ismerjük tartozásunkat a győzelemmel szemben. Készek vagyunk vereségünk váltságdíját megfizetni. De ez lenne az újjáépítésnek egyedüli elve? Az erőszak volna az egyedüli alapja az építésnek? Az anyagi erő lenne az egyedüli fenntartó eleme annak a konstrukciónak, amely összeomlóban van, mielőtt az építés befejeződött volna? Európa jövője igen szomorú lesz ebben az esetben. Nem hisszük, Uraim, hogy a győztes hatalmaknak ez volna a mentalitása; ezeket az elveket nem találjuk meg azokban a nyilatkozatokban, amelyekben Önök megállapították azokat az eszméket, amelyeknek győzelméért harcoltak, és amelyekben megjelölték a háború céljait. Ismétlem, nem hisszük, hogy ez volna a győzelmes nagy nemzetek mentalitása. Ne vegyék rossz néven, hogy a most győzelmes Franciaországon, Anglián és Olaszországon túl – hogy csak európai nemzeteket említsek – meglássam a körvonalait annak a másik Franciaországnak, amely mindig a nemes törekvések előőrse és a nagy eszmék szócsöve volt, annak a másik Angliának, a politikai szabadságok szülőanyjának, és annak az Olaszországnak, amely a reneszánsznak,

a művészeteknek és a szellemi fejlődésnek a bölcsője volt. És ha duzzogás nélkül ismerem el a győző jogát, úgy azzal a másik Franciaországgal, Angliával és Olaszországgal szemben egész másképp érzek; hálával hajlok meg előttük és szívesen fogadom el őket mestereinkül és nevelőinkül.

Engedjék meg, Uraim, hogy azt tanácsoljam: ne veszélyeztessék örökségüknek ezt a legjobb részét, ezt a nagy erkölcsi befolyást, amelyre Önöknek joguk van, az erőszak fegyverének alkalmazásával, amely ma az Önök kezében van, de amelyet holnap más ragadhat meg; őrizték meg sértetlenül örökségüknek ezt a legszebb részét. Bízva ezeknek az eszméknek erejében, a bennünket környező minden nehézség, minden félreértés és minden akadály dacára, amelyeket utunkon felhalmozni igyekeznek, bizalommal lépünk arra az útra, amely végre megnyílt előttünk, hogy részt vehessünk a béke munkájában; és tesszük ezt a legteljesebb jóhiszeműséggel. Bízunk az Önök által meghirdetett eszmék őszinteségében. Méltánytalanság volna Önökkel szemben másképpen gondolkoznunk; bízunk az erkölcsi tényezők erejében, amelyekkel ügyünket azonosítjuk, és azt kívánom Önöknek, Uraim, hogy fegyvereik dicsőségét szárnyalja túl annak a békének a dicsősége, amelyet Önök a világnak adnak. Csak egy pár szót kívánok még, Uraim, némely részletkérdést illetően ejteni. Beláthatják, hogy nem térhettem ki a nekünk felajánlott béke részletes tárgyalására. Egyedül a területi kérdéssel foglalkoztam, mert ez a kérdés magában foglalja a többiekét. Fel szeretném azonban hívni figyelmüket még egynéhány pontra, amelyeknek megoldása nézetem szerint rendkívül sürgős. Mindenekelőtt itt van egy humanitárius kérdés, a hadifoglyok kérdése. A békeszerződés rendelkezései szerint a hadifoglyok hazaszállítása csak a béke ratifikációja után történhet meg. Kérem Önöket, Uraim, tekintsenek el egy olyan formális rendelkezéstől, amely miatt annyi ártatlan családnak kell szenvednie. A szerencsétlen szibériai hadifoglyok ügyében külön beadvánnyal fordultunk a Legfelsőbb Tanácshoz. Ennek a kérdésnek megoldásánál hivatkozom az Önök jóságára és emberiségére; oly érzések ezek, amelyeknek, még háborús időben is, fölötte kell állaniuk a politikának. Még egy megjegyzést kívánok tenni a pénzügyi klauzulákra vonatkozólag. Nézetem szerint a békeszerződés nem veszi eléggé figyelembe Magyarország különleges helyzetét. Magyarországnak két forradalmat, a bolsevizmus négy hónapos dühöngését és több hónapos román megszállást kellett átélnie. Ily körülmények között lehetetlen, hogy a szerződés által tervbe vett pénzügyi és gazdasági határozatokat végre tudjuk hajtani.

Ha a győztes hatalmak polgárai által részünkre folyósított hitelek a béke aláírásának pillanatában – mint ezt a javaslat kimondja – behajthatók lesznek, ez a fizetéseképtelenséget, a csődöt jelenti, amelynek visszahatását kétségkívül a győztes hatalmak éreznék. Valóban sok hitelezőnk van az Önök országaiban. A hitelek visszafizethetők lesznek, ha erre nekünk haladékot adnak, de nem lesznek visszafizethetők, ha azonnal követelik azokat tőlünk. Azt követelik továbbá tőlünk – és ez is igazolja, hogy mennyire hasznosabb lett volna bennünket már korábban meghallgatni –, hogy Ausztriának vasércet szállítsunk. Mivel magunk is abban a helyzetben vagyunk, hogy ércet kell importálnunk, ezt a rendelkezést nem tudjuk teljesíteni. Hasonló a helyzet az épületfa tekintetében.

Ezekre a részletekre nézve kérem az Önök jóakarató megfontolását, amelyet már az Önök képviselői részünkre kilátásba helyeztek. Mielőtt szavaimat befejezném, hálásan köszönöm, Uraim, hogy alkalmat adtak nekem álláspontomnak előszóval való kifejtésére, és hogy beszédemet oly jóakarató és állandó figyelemmel kísérték. Néhány szót szólnék még olaszul is, hogy kimutassam mélységes tiszteletünket az olasz nemzet iránt. A magyar vér és az olasz vér nem ömlött mindig szemben álló táborokban: sokszor ömlött olyan harcmezőkön is, ahol a két nemzet közösen küzdött régi jogtalanságok ellen, a szabadságért. Én ezeknek az emlékeknek védelme alá helyezem magamat avégett, hogy Olaszország olyan támogatásban részesítse jogos észrevételeinket – ha azok jogosaknak találtnak –, aminőt az igazságosság elvei és Európa érdekei kívánatosá tesznek.

Apponyi Albert